

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

А. О. Добролюбський, Д. М. Янов

УДК 737.1:904:069.013(477.74-22)"13/18"

ЗНАХІДКИ МОНЕТ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIV – ПОЧАТКУ XIX ст. НА ТЕРИТОРІЇ ІЗМАЇЛА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ КОЛЕКЦІЇ ІЗМАЇЛЬСЬКОГО ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЯ ПРИДУНАВ'Я)²

В статті розглядаються знахідки монет на території Ізмаїлу, які зберігаються в Ізмаїльському історико-краєзнавчому музеї Придунав'я. Частина монет була знайдена під час археологічних досліджень на території Ізмаїльської фортеці в 1989 і 1991 рр., інша частина була передана до музею приватними особами. Нумізматичні знахідки в Ізмаїлі дозволяють виявити в середньовічній та новій історії періоди, коли дана територія була заселена.

Ключові слова: *Ізмаїльська фортеця, акче, мангир.*

Нумізматичні знахідки є важливим джерелом для вивчення різноманітних аспектів політичної та соціально-економічної історії певного регіону, перш за все, – історії грошового обігу.

Вперше нумізматичні знахідки з розкопок Ізмаїльської фортеці були опубліковані Т. М. Кокоржицькою в 1990 р. Дослідницею були розглянуті знахідки монет Речі Посполитої, Швеції та Росії з розкопок 1989 р., що проводилися під керівництвом одного зі співавторів даної статті [9, с. 178-180]. Дослідження і публікація знахідок східних монет в нижньому Придунав'ї почалося нещодавно. Серед публікацій, які висвітлюють цю проблему, можна назвати статті А. В. Кривенка та А. А. Казарова про

² Автори статті висловлюють глибоку подяку Р.А. Ісламову за допомогу в ідентифікації монет, а також співробітникам Ізмаїльського історико-краєзнавчого музею Придунав'я: директорів О.М. Тиرون, заступникові директора С.В. Паламарчук та гол. хранителю фондів Г.П. Сюпюр, за наданий дозвіл та допомогу в роботі з монетами.

знахідки монет Золотої Орди на території Орловського городища [11, с. 25-37], та Р. А. Ісламова, який вперше опублікував знахідки монет на території Ізмаїла [5, с. 114-122], а також виділив окрему групу наслідувань монетам Кримського ханства, обіг яких мав локальний характер в межах нижнього Придунав'я [4, с. 93-94]. Р. А. Ісламов вперше застосував нумізматичні знахідки на території Ізмаїльської фортеці як джерело для виявлення часу заснування османського Ізмаїлу. Дослідник помітив, що османські монети в Ізмаїлі зустрічаються лише починаючи з періоду правління Мехмеда IV (1648-1687 рр.), також висловив сумнів щодо достовірності свідчення турецького хроніста Мустафи Селянікі про побудову міста і фортеці Ізмаїл в 1590 р. євнухом Мехмедом-агою, і вказав на неможливість побудови нової фортеці із-за війни з Габсбургами 1592–1606 рр., яка закінчилася підписанням мирного договору, однією з умов якого була заборона будувати нові фортеці. Тому Р. А. Ісламов відносить виникнення міста Ізмаїла до середини XVII ст., до цього, з першої третини XVII ст., на його думку, біля переправи Ісмаїл-Гедічі існувало невелике село [5, с. 114-121]. Проте найбільш ранні документи, що вказують на час заснування Ізмаїла, відносяться до 1542 і 1560 рр. [8, с. 47; 14, с. 168]. Данні про заснування Ізмаїльської фортеці в 1590 р. не узгоджується з письмовими свідченнями середини XVII ст. Архидиякон Павло Алеппський, повертаючись з патріархом Макарієм в 1658 р. з Москви, згадує про місто Ізмаїл, і нічого не повідомляє про існування тут фортеці [13, с. 105]. Евлія Челебі, котрий відвідав Ізмаїл в 1657 і 1659 рр., писав: «...ми за три дні переправилися через Великий Дунай навпроти міста Ізмаїла і прибули у фортецю Ізмаїл». Проте нижче він пише: «...а так як фортеці нема, то нема і коменданта» [16, с. 31-32]. На думку С. В. Паламарчук, це протиріччя може бути поясненим помилкою в першій фразі, або мова йде про дві частини Ізмаїла – незначно укріплену, без воєнної фортеці, західну частину, і зовсім не укріплену східну слободу [14, с. 172, 175]. Евлія Челебі також повідомляє, що Ізмаїл є творінням Салсала (припускають, що мова йде про молдавського господаря Олександра Доброго [14, с. 168]), «місто це в 889 році³ завоював капудан султана Баязіда хана Ісмаїл, тому його називають містом Ізмаїлом»

³ 1484 р.

[16, с. 31]. Відсутність фортеці в Ізмаїлі також підтверджується свідченням французького інженера Гійома Левассера де Боплана, який перебував на польській службі в 1630–1647 рр.: «Ізмаїл – турецьке місто, воно зовсім не оточене мурами» [2, с. 59]. Таким чином, письмові джерела свідчать про відсутність фортеці в Ізмаїлі до 60-х рр. XVII ст. С. В. Паламарчук припускає, що укріплення Ізмаїла могли бути побудовані на початку XVIII ст. – у зв'язку з повстанням татар 1702 р. та Прутським походом Петра I в 1711 р. [14, с. 175-176].

Дана стаття присвячена публікації монет з розкопок на території Ізмаїльської фортеці двох експедицій Одеського охоронного археологічного центру при Управлінні культури Одеського облвиконкому: вже згаданої вище експедиції 1989 р. [3, с. 168-177], та експедиції під керівництвом В. С. Бейлекчі та В. В. Бейлекчі в 1991 р., а також монет, які були передані до ПКМ Придунав'я приватними особами. Частина знахідок (№№ 19, 21, 30, 35, 36, 37, 40, 41, 43), за свідченням осіб, що знайшли монети, походять з території Ізмаїльської фортеці; місця знахідок інших монет невідомі, але, вірогідно, це територія м. Ізмаїла та околиць. Також в нумізматичній колекції ПКМ Придунав'я зберігається вагова гирька, вірогідно османська (№ 45).

Найбільш рання з даних монет – пул бейліка Джандар (Ісфендіар), відноситься до періоду правління Джелала ад-дін Баязіда-бея, (1361-1385 рр.) Слід вказати на те, що в історіографії довгий час було прийнято вважати про існування поселення Сміл, за одним з припущень, в період IV-XIV ст., проте це припущення не має суттєвих доказів [3, с. 169; 14, с. 166]. Серед нумізматичних знахідок відомі візантійські монети кінця X – початку XII ст. [3, с. 169; 5, с. 118; 6, с. 80-81]. На думку Р. А. Ісламова, це свідчить про існування невеликого поселення в X-XI ст., яке занепадає в XII ст. [5, с. 118]. З монет XIV ст. була відома лише знахідка пула типу «Костешти-Гирля», що датується серединою століття. Проте ця монета була проколота і, вірогідно, використовувалася як амулет, тому її втрата може датуватися пізнішим часом. Р. А. Ісламов називає період XIII-XVI ст. в історії Ізмаїльської землі, як «темний» – невелика кількість знахідок монет цього періоду, на думку дослідника, ставить під сумнів існування тут поселення [5, с. 118].

Проте, слід зазначити, що монети Анатолійських бейліків брали участь в грошовому обігу в Північному Причорномор'ї поряд з монетами Золотої Орди, і знахідки цих монет зазвичай концентруються на території золотоординських поселень [10, с. 28-29]. Тому пул Джандара може бути пов'язаний якимось чином із поселенням в районі с. Орловка (Ренійський район), де була знайдена велика кількість золотоординських монет [11, с. 25-37]. Можна також припустити, що ця монета може свідчити і про існування поселення власне на території Ізмаїла. Можливо, нові знахідки в майбутньому дозволять зробити конкретніші висновки в цьому питанні.

До монет «темного періоду» Р. А. Ісламов відносить також знахідки невеликої кількості польських, литовських та угорських монет кінця XV – XVI ст. [5, с. 118]. До цієї ж категорії можемо віднести акче Кримського ханства, Менглі Гірея I, що датується 1494-1495 рр. (публікується в даній статті під № 39). Ця монета може бути пов'язана з кочовим татарським населенням. Оскільки буджакські татари і ногайці знаходилися у підпорядкуванні Кримського хана (згодом також і адміністрації Сілістрійсько-Очаківського еялету) [1, с. 86-87; 15, с. 76], вони могли використовувати в обігу кримські акче.

Більшість монет, що публікується в даній статті, відноситься до XVII ст.: біллонні акче (що карбувалися приблизно в першій – третій чверті XVII ст.), обрізані вже під стандарт періоду правління Сулеймана II (1687–1691 рр.) – 0,16 г [12, с. 238], та мідні мангри, що також карбувалися в цей період. Проте присутні і такі знахідки, котрі можна віднести до кінця XVI – середини XVII ст. (№№ 1, 19, 20, 21, 41).

Таким чином, знахідки османських монет, що публікуються в даній статті, дозволяють говорити про існування османського Ізмаїла принаймні з кінця XVI – першої половини XVII ст. Ці дані узгоджуються з писемними свідченнями про заснування Ізмаїла в 1590 р. [7, с. 76; 14, с. 169-170]. Проте більшість монет відноситься до кінця XVII ст., що підтверджує висновки дослідників про пізній час (порівняно з часом заснування поселення) будівництва Ізмаїльської фортеці [5, с. 121; 14, с. 175].

Монети, знайдені під час археологічних досліджень на території Ізмаїльської фортеці

Османська імперія

1. [ІКМП Н-322, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, яма 5, № 48а]. Акче (AR-BI), вірогідно, Мехмед III (1595 – 1603 рр.), м.д. Костантинія. 0,05 г, обламана.
2. [ІКМП Н-325, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, яма 1а, № 44]. Акче (AR-BI) XVII ст. 0,2 г, стерта.
3. [ІКМП Н-330, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, яма 1, № 27] Акче (AR-BI) XVII ст., м.д. Костантинія. 0,25 г, частково стерта.
4. [ІКМП Н-329, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, яма 2, № 47]. Акче (AR-BI) XVII ст., обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687-1691 рр.). 0,17 г, стерта.
5. [ІКМП Н-320, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, яма 6, № 90]. Акче (AR-BI) XVII ст., обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687 – 1691 рр.). 0,11 г, стерта.
6. [ІКМП Н-324, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, № 32]. Мангир (AE), Сулейман II (1687 – 1691 рр.), м.д. Костантинія. 1,1 г, частково стерта, проколота.
7. [ІКМП Н-331, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, кв. А-1, №45]. Мангир (AE), Сулейман II (1687 – 1691 рр.), м.д. Костантинія. 1,63 г, частково стерта.
8. [ІКМП Н-178, Ізмаїльська фортеця-91, ш. 1, яма 1, гл. 70 см]. Мангир (AE), Сулейман II (1687–1691 рр.) або Ахмед II (1691–1695 рр.), м.д. Костантинія. 0,71 г, частково стерта, окислена.
9. [ІКМП Н-318, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, яма 5, № 74]. Пара (AR-BI) (тип без тугри), Ахмед III, (1703 – 1730 рр.). 0,47 г, частково стерта.
10. [ІКМП Н-327, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, № 77]. Пара (AR-BI), Махмуд II (1808 – 1839 рр.), м.д. Міср (Єгипет), 8 рік правління. 0,1 г.
11. [ІКМП Н-323, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, яма 5, № 48]. Пара (AR-BI) XVIII – поч. XIX ст. 0,05 г, обламана.
12. [ІКМП Н-332, Ізмаїльська фортеця-89, р. І, кв. Б-Б.] (2 монети): 1) Пара (AR-BI) XVIII – поч. XIX ст. 0,1 г, обламана; 2) те ж саме, 0,06 г, обламана.

Не ідентифіковані

13. [ІКМП Н-177, Ізмаїльська фортеця-91, ш. 3, пох. 7]. Акче Османської імперії або Кримського ханства кінця XVI – першої половини XVII ст. 0,36 г, частково стерта.

14. [ІКМП Н-319, Ізмаїльська фортеця-89, р. I, земл. I, № 1]. 0,32 г, стерта, обламана.

15. [ІКМП Н-321, Ізмаїльська фортеця-89, р. I, яма 3, № 28]. Монета мідна, з залишками посріблення. 0,17 г, стерта.

16. [ІКМП Н-326, Ізмаїльська фортеця-89, р. I, яма 6, № 89]. 0,1 г.

17. [ІКМП Н-328, Ізмаїльська фортеця-89, р. I, яма 6, № 86]. 0,18 г, двічі пробита.

Монети, які були передані приватними особами до музею Придунав'я

Бейлик Джандар (Ісфендіар)

18. [ІКМП Н-2410]. Пул (АЕ), Джелал ад-дін Баязід-бей, (1361 – 1385 рр.). 2,07 г, частково стерта.

Османська імперія

19. [ІКМП Н-2424]. Акче (AR-BI), Мехмед III (1595 – 1603 рр.), м.д. Костантинія. 838°, 0,13/0,11 г (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

20. [ІКМП Н-1473]. Медіні (?) (AR), Ахмед I (1603 – 1617 рр.), м.д. Амід. 0,78 г.

21. [ІКМП Н-2088]. Бешлик (AR-BI), Ібрагім I (1640 – 1648 рр.). 1,52 г (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

22. [ІКМП Н-1428]. Акче (AR-BI) XVII ст. 0,27 г, стерта.

23. [ІКМП Н-1429]. Акче (AR-BI) XVII ст. 0,29 г, частково стерта.

24. [ІКМП Н-1432] Акче (AR-BI), Ахмед I (1603 – 1617 рр.) або Мехмед IV (1648 – 1687 рр.), м.д. Костантинія, обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687 – 1691 рр.). 0,14 г.

25. [ІКМП Н-1424]. Можливо, акче (AR-BI) XVII ст., обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687 – 1691 рр.). 0,18 г, стерта.

26. [ІКМП Н-1425]. Акче (AR-BI) XVII ст., обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687 – 1691 рр.). 0,1 г, стерта.

27. [ІКМП Н-1492]. Акче (AR-BI) XVII ст., обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687 – 1691 pp.). 0,15 г, стерта.

28. [ІКМП Н-1426]. Акче (AR-BI), Ібрагім I (1640–1648 pp.), м.д. Костантинія, обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687 – 1691 pp.). 0,19 г.

29. [ІКМП Н-1427]. Акче (AR-BI) XVII ст., обрізане під ваговий стандарт періоду правління Сулеймана II (1687–1691 pp.). 0,17 г, стерта, окислена.

30. [ІКМП ІБ-946]. Мангир (AE), Сулейман II (1687 – 1691 pp.). 0,86 г, частково стерта, окислена (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

31. [ІКМП Н-1470]. Мангир (AE), Сулейман II (1687 – 1691 pp.), м.д. Костантинія. 1,07 г.

32. [ІКМП Н-1471]. Мангир (AE), Сулейман II (1687 – 1691 pp.), м.д. Костантинія. 1,06 г.

33. [ІКМП Н-1472]. Мангир (AE), Сулейман II (1687 – 1691 pp.), м.д. Костантинія. 1,63 г.

34. [ІКМП Н-1474]. Мангир (AE), Сулейман II (1687 – 1691 pp.) або Ахмед II (1691 – 1695 pp.), м.д. Босна. 1,49 г.

35. [ІКМП Н-2040]. Акче (AR-BI), Ахмед III (1703 – 1730 pp.), м.д. Костантинія. 830°, 0,18/0,15 г, проколота (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

36. [ІКМП Н-2041]. Пара (AR-BI), Мустафа III (1757 – 1774 pp.), м.д. Ісламбол. 0,41 г, проколота, окислена (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

37. [ІКМП Н-2042]. Пара (AR-BI), Мустафа III (1757 – 1774 pp.), 7 рік правління, м.д. Ісламбол. 600°, 0,33/0,2 г, проколота (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

38. [ІКМП Н-1482]. Пара (AR-BI) XVIII – поч. XIX ст. 0,13 г, частково стерта, обламана.

Кримське ханство

39. [ІКМП Н-1475]. Акче (AR-BI), Менглі Гірей I, м.д. Кафа, 900 р. хіджри (1494 – 1495 pp.) [Ретовский: 297, № 139, Taf. VI, № 131]. 0,7 г.

40. [ІКМП Н-2043]. Бешлик (AR-BI) XVIII ст., м.д. Бахчисарай. 150°, 0,51/0,08 г, частково стерта (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

Річ Посполита

41. [ІКМП Н-2044]. Солід литовський (AR-BI), Сигізмунд III Ваза (1587-1632 pp.). 150°, 0,33/0,05 г (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

Росія

42. [ІКМП Н-1481]. Копійна деньга XVI – XVII ст. 0,42 г, частково стерта.

Грузія під владою Афшарідів

43. [ІКМП Н-2191]. 6 шахі, Надір-шах, Тифліс, 1151 р. хіджри (1738-1739 pp.). 925°, 6,65/6,15 г, 17-18 мм (знайдена на тер. фортеці Ізмаїл).

Не ідентифіковані

44. [ІКМП Н-1430]. 0,24 г, стерта, обламана.

45. [ІКМП Н-2192]. вагова гирька (вірогідно, османська), з залишками надпису арабськими буквами. 10,9 г.

A.O. Dobrolubsky, D. M. Yanov

**THE FINDS OF COINS OF THE SECOND HALF OF XIV –
BEGINNING OF XIX CENTURIES ON THE TERRITORY OF IZMAIL
(BASED ON THE MATERIALS OF THE IZMAIL LOCAL MUSEUM
OF DANUBE REGION)**

The article focuses on the finds of coins on the territory of Izmail, which are stored in the Izmail local museum of Danube region. Part of the coins was found during the archaeological researches on the territory of the Izmail fortress in 1989 and 1991, the other part was given to the museum by private individuals. The numismatic finds in Izmail can define periods in the medieval and modern history, when this area was inhabited.

Key words: *Izmail fortress, akche, mangir.*

**НАХОДКИ МОНЕТ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIV – НАЧАЛА XIX
ВВ. НА ТЕРРИТОРИИ ИЗМАИЛА (ПО МАТЕРИАЛАМ
КОЛЛЕКЦИИ ИЗМАЙЛЬСКОГО ИСТОРИКО-
КРАЕВЕДЧЕСКОГО МУЗЕЯ ПРИДУНАВЬЯ)**

В статье рассматриваются находки монет на территории Измаила, которые хранятся в Измаильском историко-краеведческом музее Придунавья. Часть монет была найдена во время археологических исследований на территории Измаильской крепости в 1989 и 1991 гг., другая часть была передана музеем частными лицами. Нумизматические находки в Измаиле позволяют выявить в средневековой и новой истории периоды, когда данная территория была заселена.

Ключевые слова: Измаильская крепость, акче, мангыр.

Джерела та література

1. Бачинский А. Д. Буджакская Орда в XVI – XVII вв. (историко-археологический очерк) / А. Д. Бачинский, А. О. Добролюбский // Социально-экономическая и политическая история Молдавии периода феодализма. – Кишинев: «Штиинца», 1988. – С. 82-94.
2. Боплан Г. Опис України / Г. Боплан; [пер. з фр., приміт. та передм. В. Косика]. – Львів: НВП «Мета», 1998 – 180 с.
3. Добролюбский А. О. Первые наблюдения над стратиграфией турецкого Измаила / А. О. Добролюбский, И. Н. Дынник // Охранные историко-археологические исследования на юго-западе Украины. Вестник Черноморской ассоциации археологов и любителей древности. – Вып. 1. – Одесса-Запорожье, 1990. – С. 168-177.
4. Исламов Р. Чеканка медных монет в XVII – XVIII вв. на Нижнем Дунае / Р. Исламов // Восточная нумизматика в Украине. – Ч. III: Раздел II. Исторические заметки. – К., 2013. – С. 93-94.
5. Исламов Р. Основание и развитие города Измаила в свете нумизматических находок / Р. Исламов // Восточная нумизматика в

Украине. – Ч. III: Раздел I. Нумизматика Улуса Джучи и Крымского ханства XIII – XVIII вв. – К., 2013. – С. 114-122.

6. Карышковский П. О. Находки позднеримских и византийских монет в Одесской области / П. О. Карышковский // МАСП. – Вып. 7. – Одесса: «Маяк», 1971. – С. 78-86.

7. Киртоагэ И. Г. Административно-территориальное деление юга Днестровско-Прутского междуречья под турецким владычеством в XVI – первой половине XVII в. / И. Г. Киртоагэ // Социально-экономическая и политическая история Молдавии периода феодализма. – Кишинев: «Штиинца», 1988. – С. 72-81.

8. Киртоагэ И. Г. Юг Днестровско-Прутского междуречья под османским владычеством (1484-1595) / И. Г. Киртоагэ. – Кишинев: «Штиинца», 1992 – 106 с.

9. Кокоржицкая Т. Н. Монетные находки из раскопок Измаила / Т. Н. Кокоржицкая // Охранные историко-археологические исследования на юго-западе Украины. Вестник Черноморской ассоциации археологов и любителей древности. – Вып. 1. – Одесса-Запорожье, 1990. – С. 178-180.

10. Кривенко А. В. Малоазийские монеты XIII – первой четверти XV вв. Из находок в Пруто-Днестровье / А. В. Кривенко, Е. Ю. Гончаров // Al XIV-lea simpozion de numismatică. Programul și rezumatele comunicărilor. – Chișinău, 2013. – P. 27-29.

11. Кривенко А. В. Джучидские монеты из находок у с. Орловка (Одесская область Украины) / А. В. Кривенко, А. А. Казаров // Нумизматика Золотой Орды. – Вып. 2. – Казань, 2012. – С. 25-37.

12. Огуй О. Д. Обіг турецьких монет та їх позначення на території Буковини та Молдови / О. Д. Огуй // Історико-географічні дослідження в Україні: Зб. наук. пр. – Ч. 7. – К., 2004. – С. 234-266.

13. Павел Алеппский. Путешествие антиохийского патриарха Макария в Россию / Павел Алеппский; [пер. с араб. Г. Муркоса]. – Вып. V. – 245 с.

14. Паламарчук С. В. Забытая земля: историческая область Бессарабия / С. В. Паламарчук. – Одесса: «Астропринт», 2008. – 284 с.

15. Середа А. Г. Силистренско-Очаковский еялет през XVIII – нач. на XIX в. / А. Г. Середа – София: Дио мира, 2009. – 262 с.

16. Эвлия Челеби. Книга путешествия. (Извлечения из сочинения турецкого путешественника XVII века) / Эвлия Челеби. – Вып. 1. Земли Молдавии и Украины. – М., 1961. – 338 с.

17. Retowski O. Die Münzen der Girei / O. Retowski // ТМНО. – Т. 2. Вып. 3. – М., 1901. – 308 с.

Список скорочень:

МАСП – Материалы по археологии Северного Причерноморья

ТМНО – Труды московского нумизматического общества

Р. М. Конта

УДК 930(477):39:061.22”19”

ЕТНОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В НАУКОВОМУ ТОВАРИСТВІ ІМ. ШЕВЧЕНКА НА ПОЧАТКУ ХХ ст. (НА МАТЕРІАЛАХ «ХРОНІКИ НТШ»)

У статті на основі аналізу «Хроніки НТШ» початку ХХ століття розглядається питання збирання етнографічних матеріалів членами Наукового товариства ім. Шевченка.

Ключові слова: Наукове товариство ім. Шевченка, етнологія, етнографія, історіографія, Товариство, НТШ, «Хроніка».

Після заснування окремого друкованого органу Наукового товариство ім. Шевченка (далі – НТШ, Товариство) під назвою «Хроніка НТШ» (далі – «Хроніка») це видання стало важливим джерелом формування знання про розвиток української етнології в Товаристві. Редакторами «Хроніки» велася системна робота по висвітленню основних досягнень українських етнографів-членів НТШ серед яких варто виділити проведення масштабних етнографічних та етнографічно-антропологічних експедицій. На сторінках «Хроніки» можна знайти інформацію не лише про організаційні заходи пов'язані із збиранням етнографічного матеріалу, але й відомості про методологічну складову етнографічної роботи, а також думки вчених Товариства щодо перспектив розвитку даного наукового